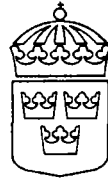

Justitieutskottets betänkande

1989/90:JuU8

Vissa påföljdsfrågor

1989/90
JuU8

Sammanfattning

I detta betänkande behandlar utskottet ett antal motioner om påföljds-systemet. De rör bl.a. straffskärpning vid återfall, kontraktsvård vid sexualbrott och villkorligt fängelse. Samtliga motionsyrkanden av-styrks. Ett antal reservationer har fogats till betänkandet.

Motionerna

Yrkanden

1988/89:Ju501 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

3. att riksdagen beslutar om ändringar i reglerna om kontraktsvård i omhändertagande med vad som har förordats i motionen,

6. att riksdagen hos regeringen begär förslag till ändring i tillämpliga lagar som föranleds av vad i motionen anförts om skärpning av straff vid återfall.

1988/89:Ju804 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att upphäva lagen om företagsbot.

1988/89:Ju805 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om villkorligt fängelse,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om stramare skyddstillsyn,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om strängare straff vid vanebrottslighet.

1988/89:Ju808 av Olof Johansson m.fl. (c) vari yrkas

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om villkorligt fängelse i förening med kontraktsvård.

1988/89:Ju821 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

12. att riksdagen hos regeringen begär lagförslag om kontraktsvård i påföljdsdelen för sexual- och grova misshandelsbrott.

I *motionerna Ju501* och *Ju805* tas frågan upp om påföljdsvalet vid vanebrottslighet. Motionärerna kritiserar reglerna för påföljdsbestämningen och anser att möjligheterna till straffskärpning vid återfall är alltför begränsade. I motion *Ju501* pekas särskilt på att det borde vara möjligt att skärpa straffet i större utsträckning än vad som nu är fallet även om samtidigt villkorligt medgiven frihet förklaras förverkad.

I *motion Ju805* begärs ett uttalande av riksdagen att den som dömts till skyddstillsyn och återfaller i brott normalt skall dömas till fängelse. Motionärerna anser att varje brott i princip bör leda till en särskild reaktion och vänder sig mot möjligheten att låta en tidigare dom på skyddstillsyn omfatta också brott som begåtts efter skyddstillsynsdomen.

I *motion Ju805* konstateras också att påföljden villkorlig dom ofta av såväl den dömda som omgivningen betraktas som ett frikännande. Villkorlig dom bör därför bytas ut mot villkorligt fängelse. Domstolen skulle sålunda döma ut ett fängelsestraff men medge anstånd med verkställigheten. Om den dömda återfaller i brott under en prøvotid skulle fängelsestraffet avtjänas, föreslår motionärerna.

I *motionerna Ju501* och *Ju808* framförs önskemål om att den nya påföljden kontraktsvård skall förenas med villkorligt fängelse. Enligt vad som anförs i motion *Ju501* skulle en sådan ordning förstärka den allmänpreventiva effekten av påföljden samtidigt som det för den dömda görs helt klart vad som blir effekten av ett avbrutet vårdkontrakt.

I *motion Ju821* begärs ett lagförslag som går ut på att kontraktsvård skall kunna användas också vid sexualbrott och grova misshandelsbrott. I motionen anförs att ifrågavarande brott utförs av personer som är i uppenbart behov av vård och att vård ofta är det enda behandlingsalternativet.

I *motion Ju804* slutligen framförs önskemål om att sanktionen företagsbot skall avskaffas. Som skäl härför anförs motionärerna dels att lagstiftningen strider mot elementära rättssäkerhetskrav, dels att lagstiftningen inte tillämpas.

Bakgrund

Gällande ordning

Påföljdssystemet i korthet

Med påföljd för brott förstås straffen böter och fängelse samt villkorlig dom, skyddstillsyn och överlämnande till särskild vård enligt bl.a. lagen (1980:621) med särskilda bestämmelser om vård av unga, lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall eller lagen (1966:293) om beredande av sluten psykiatrisk vård i vissa fall.

Påföljdssystemet är i princip uppbyggt så att i det enskilda fallet den lindrigaste påföljd skall väljas som är tänkbar med hänsyn till straffskalan för brottet och omständigheterna i övrigt. Villkorlig dom resp. skyddstillsyn får alltså beslutas bara om påföljden bedöms inte kunna stanna vid böter. Och innan ett fängelsestraff döms ut måste domstolen pröva om inte villkorlig dom eller skyddstillsyn är en tillräcklig påföljd. För överlämnande till särskild vård gäller speciella förutsättningar.

Villkorlig dom skall normalt förenas med ett bötesstraff. Skyddstillsyn, som kan förenas med föreskrifter om t.ex. vård och behandling, innebär att den dömda ställs under övervakning. Både villkorlig dom och skyddstillsyn är förenad med en prøvotid. Skyddstillsyn kan i vissa fall förenas med böter eller ett kort fängelsestraff. Om den dömda missköter sig kan såväl en villkorlig dom som en dom på skyddstillsyn undanröjas och ersättas med annan påföljd.

Ett specialfall av skyddstillsyn är den s.k. kontraktsvården som regleras i 30 kap. 9 § andra stycket tredje punkten och 28 kap. 6 a § brottsbalken (BrB). Kontraktsvård används som en ersättning för fängelsestraff huvudsakligen i sådana fall då brottsligheten har sin grund i alkohol- eller narkotikamissbruk och innebär att domstolen i domen fastställer en behandlingsplan för gärningsmannen. En förutsättning är att denne förklarar sig beredd att undergå den planerade behandlingen.

Fängelsestraff skall ådömas efter vad som är stadgat för brottet; antingen på viss tid, lägst fjorton dagar och högst tio år, eller på livstid. Normalt blir den dömda villkorligt frigiven efter att ha avtjänat hälften eller, i vissa fall av allvarlig brottslighet, två tredjedelar av strafftiden. Villkorlig frigivning får dock inte ske förrän verkställigheten pågått minst två månader. För den som villkorligt frigives gäller vanligen en prøvotid av ett år.

Om den dömda begår nya brott innan påföljden är till fullo verkställd — det vill säga innan straffet avtjänats resp. prøvotiden enligt nyss nämnda regler gått till ända — gäller särskilda regler i 34 kap. BrB. Domstolen har att välja på att låta den tidigare ådömda påföljden avse också det nya brottet *eller* att döma särskilt till påföljd för det nya brottet *eller*, om den första domen vunnit laga kraft, att undanröja den tidigare påföljden och döma till gemensam påföljd av annan art. För den som är villkorligt frigiven från fängelsestraff gäller vidare att hela eller del av den villkorligt medgivna friheten kan förklaras förverkad om han begår nya brott under prøvotiden.

Vid återfall i brott gäller enligt 30 kap. 4 § BrB att rätten som skäl för fängelse får beakta att den tilltalade tidigare gjort sig skyldig till brott. Vidare föreskrivs i 29 kap. 4 § BrB att rätten vid straffmätningen i skäligen utsträckning skall ta hänsyn till om en återfallssituation föreligger om detta förhållande inte kan tillräckligt beaktas genom påföljdsvalet eller genom förverkande av villkorligt medgiven frihet. Slutligen bör i detta sammanhang nämnas straffskärpningsregeln i 26 kap. 3 § BrB, som möjliggör ett överskridande av straffmaximum vid vissa fall av återfall i grov brottslighet.

Härutöver kan brott föranleda beslut om bl.a. förverkande och företagsbot, frågor som regleras i 36 kap. BrB.

1989/90:JuU8

Nya regler om straffmätning och påföljdsval

I maj 1988 beslutade riksdagen om nya regler för straffmätning och påföljdsval (prop. 1987/88:120, bet. JuU 45, rskr. 404). De nya reglerna trädde i kraft den 1 januari i år.

De nya reglerna innebär att påföljdsbestämningen skall ske med utgångspunkt i brottets straffvärde och inte som tidigare efter en avvägning mellan allmänpreventiva och individualpreventiva hänsynstaganden. Vidare görs en inbördes gradering av påföljdernas svårhet. Sålunda anses fängelse vara en svårare påföljd än villkorlig dom och skyddstillsyn. De sistnämnda påföljderna anses inbördes jämställda, och böter är den lindrigaste påföljden. Regleringen innebär också att i BrB utförligare än tidigare regleras vilken inverkan tidigare brottslighet skall ha vid påföljdsbestämningen.

Syftet med den nya regleringen är främst att genom allmänna och mer preciserade regler för påföljdsval och straffmätning öka möjligheterna till förutsebarhet och enhetlighet i straffrättskipningen (se prop. s. 39). Regleringen anknyter i sina huvuddrag nära till den praxis som utbildat sig vid domstolarna och avsikten har inte heller varit att åstadkomma någon allmän förändring av tidigare praxis. Denna bör tvärtom, enligt vad som uttalas i propositionen (s. 38), i allmänhet kunna vara vägledande också för tillämpningen av de nya bestämmelserna.

Tidigare riksdagsbehandling m.m.

Straffskärpning vid återfall m.m.

Som ovan framgått beslutade riksdagen förra året om nya regler för straffmätning och påföljdsval. I det sammanhanget behandlade utskottet utförligt frågan om straffbestämningen vid återfall (se JuU 1987/88:45 s. 33 ff). Utskottets ställningstaganden vann riksdagens gillande.

Utskottet anslöt sig till den metod för att tillerkänna återfallet betydelse som då föreslogs och som innebär att det är möjligt att beakta återfallet i tre hänseenden: först genom påföljdsvalet, därefter genom att förverka villkorligt medgiven frihet och slutligen genom att mäta ut ett strängare straff. Utskottet underströk att möjligheterna att skärpa påföljden måste tillämpas så att resultatet av påföljdsbestämningen blir sådant att den samlade reaktionen framstår som rimlig.

När det gällde frågan om påföljdsvalet vid återfall instämde utskottet i justitieministerns bedömningar i propositionen. Utskottet ansåg bl.a. att det i lagen klart bör anges att tidigare brottslighet är en av de faktorer som skall tillmätas särskild betydelse vid valet mellan fängelse och andra påföljder. Om det nya brottet inte varit av särskilt allvarlig natur eller av sådan art att annan påföljd än fängelse normalt inte kan komma i fråga, bör ett fängelsestraff utdömas endast i de fall det är

påkallat med hänsyn till gärningsmannens tidigare brottslighet. Vid en sådan bedömning blir faktorer som brottens art och svårhet, tiden mellan brotten och gärningsmannens ålder av stor betydelse. Nuvarande praxis för val av påföljd vid återfall bör i princip kunna vara vägledande också för tillämpningen av de nu föreslagna reglerna, ansåg utskottet.

Också när det gällde straffmätning vid återfall, där utskottet hade att behandla motionsönskemål liknande de nu aktuella, anslöt sig utskottet till de bedömningar som gjordes i propositionen. Utskottet instämde således i att det som utgångspunkt i en ny reglering uttryckligen bör framgå att återfall endast skall påverka straffmätningen i de fall återfallet inte kan beaktas tillräckligt genom påföljdsvalet eller genom förverkande av villkorligt medgiven frihet. Om återfallet har medfört att domstolen valt en svårare påföljd än som annars skulle följt på brottet eller om den har beslutat att förverka villkorligt medgiven frihet saknas det således i allmänhet anledning att beakta återfallet också i straffmätningen.

Emellertid finns det, ansåg utskottet, situationer där det bör vara möjligt att, jämte förverkande av villkorligt medgiven frihet, också skärpa straffet med hänsyn till att det är fråga om ett återfall. Det kan vara fråga om situationer där av mer eller mindre tillfälliga omständigheter ett förverkande endast kan omfatta en relativt kort straffåterstod och fall där någon har gjort sig skyldig till upprepade återfall i allvarlig brottslighet, t.ex. grov misshandel och grov stöld. Utskottet fann det naturligt att domstolarna i situationer av sist nämnt slag liksom vid återfall i annan mycket allvarlig brottslighet genom straffmätningen markerar det allvar med vilket samhället ser på sådan brottslighet.

Utskottet konstaterade vidare att den föreslagna ordningen innebär en skärpning i förhållande till den då gällande regleringen, särskilt i fråga om straffmätningen vid upprepade återfall i allvarlig brottslighet. Utskottet ansåg också att det var i första hand för dessa fall som en uppstramning av regelsystemet var påkallad, och utskottet fann sammantaget att förslaget i propositionen fick anses utgöra en rimlig avvägning när det gäller vilken betydelse återfall i brott skall ha för påföljdsbestämningen.

Kontraktsvård vid sexualbrott m.m.

Kontraktsvård, som är en särskild form av skyddstillsyn, infördes den 1 januari 1988 (prop. 1986/87:106, bet. JuU 32, rskr. 279).

Kontraktsvård tar sikte på fall där det kan antas att missbruk av beroendeframkallande medel eller något annat särskilt förhållande som påkallar vård eller behandling har bidragit till att någon begått brott. Om den tilltalade då förklarar sig villig att undergå lämplig behandling enligt en för honom uppgjord plan och behandlingen kan anordnas skall kontraktsvård kunna användas. Den tilltalade skall därvid åläggas att genomgå den avsedda behandlingen.

Kontraktsvård ådöms genom en kvalificerad form av föreskrift vid skyddstillsyn. Om den planerade behandlingen i avgörande grad har bidragit till att påföljden bestämts till skyddstillsyn, skall rätten i domslutet ange hur långt fängelsestraff som skulle ha ådömts, om fängelse i stället hade valts som påföljd. Den institution eller liknande som svarar för behandlingen skall i sådana fall kunna åläggas att anmäla till åklagarmyndigheten och skyddskonsulenten, om den dömden inte fullföljer behandlingen enligt planen. Skyddstillsynen kan då genom beslut av domstol ersättas med fängelse.

I motiveringen till förslaget om kontraktsvård uttalade departementschefen att kontraktsvård huvudsakligen bör få aktualitet när det är fråga om brott som har samband med alkohol- och narkotikaproblem, men att både principiella och praktiska skäl talade mot tanken på att utesluta kontraktsvård för andra fall där förhållandena påkallar vård eller behandling. Enligt departementschefen fanns alltså inte något hinder mot att kontraktsvård tillämpas i fall av exempelvis kleptomani eller exhibitionism och vissa former av incest. I sistnämnda fall betonades dock att det naturligtvis måste krävas att brottet är av förhållandevis lindrig art.

Utskottet delade departementschefens uppfattning att flera skäl talar mot att begränsa tillämpningsområdet för kontraktsvård till endast missbrukare. Därefter anförde utskottet (s. 24):

Det kan som nämnts finnas även andra kategorier där förhållandena är sådana att vård eller annan behandling är påkallad, t.ex. då ett begånget brott står i samband med ett psykiskt insufficiensstillstånd men detta inte är så allvarligt att slutet psykiatrisk vård kommer i fråga. Utskottet utgår ifrån att bestämmelserna får tillämpning främst beträffande alkohol- och narkotikamissbrukare och endast i undantagsfall beträffande andra grupper.

Enligt uppgifter från statistiska centralbyrån (K-sektionen informerar 1989:10) meddelades 357 domar på kontraktsvård under år 1988. Av dessa avsåg 24 misshandel, nio grov misshandel och sammanlagt fem sexualbrott; sexuellt tvång, sexuellt utnyttjande, sexuellt utnyttjande av underårig (två fall) och sexuellt umgänge med barn.

Det kan vidare nämnas att frågor om behandlingen av män som dömts för våldtäkt m.m. vid flera tillfällen under senare år behandlats av utskottet (bet. JuU 1983/84:20 s. 9 f, bet. JuU 1985/86:3 s. 22 f, bet. JuU 1985/86:30 s. 14 ff och bet. JuU 1987/88:31 s. 22 ff). I sina av riksdagen godkända betänkanden har utskottet understrukit vikten av att man i rehabiliterande syfte söker utveckla metoder för särskilda insatser för de grupper av män som dömts för olika former av våldsbrott mot kvinnor. Utskottet har därvid uttalat att utskottet ser positivt på den försöksverksamhet som bedrivs inom kriminalvården i avsikt att finna lämpliga behandlingsmetoder. Däremot har utskottet av principiella skäl tagit avstånd från tanken på införande av en straffpåföljd som skulle innebära ett obligatoriskt vårdprogram för de berörda till fängelse dömda männen. Utskottet har därvid pekat på att frivillighet är förutsatt när det gäller vård enligt 10 § andra stycket lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt — enligt detta lagrum skall en

intagen som har behov av medicinsk-psykologisk eller annan särskild behandling beredas sådan om det kan ske med hänsyn till anstaltstidens längd och den intagnes förutsättningar.

Vid frågans behandling förra året uttalade utskottet att det är angeläget att försöksverksamheten med behandling av personer som dömts för misshandel och sexualbrott vidareutvecklas och att det då är viktigt att all personal har en tillräcklig insikt i det arbete som bedrivs. Ansträngningar borde sättas in i detta syfte. Detta gav riksdagen som sin mening regeringen till känna.

I mars 1989 hölls i justitiedepartementets regi ett seminarium om behandling av män dömda för kvinnomisshandel och sexualbrott. I seminariet deltog företrädare för bl.a. kriminalvårdsverket, brottsförebyggande rådet och justitiedepartementet samt personer med erfarenhet av behandling av sådana män.

Kriminalvårdsverket har i sin anslagsframställning för budgetåret 1990/91 begärt medel för 2,5 psykologtjänst. Psykologerna skall arbeta med behandling av män som dömts för övergrepp på kvinnor och barn. Vidare begärs medel för utbildning för den kriminalvårdspersonal som arbetar med sådana män. I anslagsframställningen (s. 54 f) hänvisar kriminalvårdsverket till utvärderingen av den nyssnämnda försöksverksamheten. Verket anför bl.a. att slutsatsen av försöksverksamheten blev att det är befogat att satsa på denna målgrupp med särskilda behandlingsinsatser inom kriminalvården. Målgruppen har hög återfallsfrekvens och ett straff utan behandling är i stort sett verkningslöst. Det har också visat sig, framhåller verket, att kriminalvården är den huvudman som kan nå och motivera dessa män till behandling.

Villkorligt fängelse

Även frågan om villkorligt fängelse behandlades av utskottet i samband med propositionen om straffmätning och påföljdsval. Frågan var aktuell också år 1987, då med anledning av regeringsförslaget om kontraktsvård m.m.

Utskottet anslöt sig i 1987 års ärende till bedömningen i propositionen att villkorligt fängelse inte borde införas som en självständig påföljd i brottsbalkens påföljdssystem, vare sig med eller utan kombination med kontraktsvård. Som skäl för sitt ställningstagande anförde utskottet bl.a. att det var svårt att bortse från de olägenheter som det skulle innebära att införa villkorligt fängelse som en självständig frivårdspåföljd. Utskottet ansåg att riskerna var påtagliga för att frivårdssystemet skulle bli svårhanterligt om villkorligt fängelse infördes utan att villkorlig dom och skyddstillsyn samtidigt avskaffades. Utskottet pekade också på de uppenbara riskerna för en ojämn och varierande praxis inom ramen för ett frivårdssystem med dessa olika påföljdsvarianter. Utskottet ifrågasatte slutligen om införandet av villkorligt fängelse — en reform av relativt begränsat slag — kunde motivera ett så pass kraftigt ingrepp i påföljdssystemet och lagstiftningen i övrigt som det skulle vara fråga om (JuU 1986/87:32, s. 26).

När utskottet förra året på nytt behandlade frågan om villkorligt fängelse hänvisade utskottet till vad som nyss anförts och avstyrkte bifall till de då aktuella motionerna. Riksdagen följde utskottet (JuU 1987/88:45, s. 37 f).

I 1987 års ärende underströk utskottet också att den föreslagna ordningen där domen på kontraktsvård, till skillnad från vad som normalt gäller vid skyddstillsyn, skall innehålla uppgift om det tänkta fängelsestraffets längd innebär att den dömde på ett mer påtagligt sätt än eljest vid skyddstillsyn blir medveten om det latent straffhot som vilar över honom.

Här kan tilläggas att kriminalvårdsstyrelsen vid en uppföljning av kontraktsvårdspåföljden (Tredje rapporten om kontraktsvård, kriminalvårdsstyrelsen oktober 1989) funnit att omkring 33 % av kontraktsvårdsdomarna undanröjts inom tolv månader från domen. I två tredjedelar av dessa fall har undanröjande skett på grund av misskötsamhet (behandlingsplanen har inte följts) medan undanröjande i återstående fall skett i samband med dom för nya brott.

Företagsbot

Reglerna om företagsbot infördes den 1 juli 1986 (prop. 1985/86:23, bet. JuU 13, rskr. 110).

Företagsbot är en särskild rättsverkan av brott och innebär i princip att t.ex. ett företag i vissa fall kan åläggas att betala en bot om lägst 10 000 kr. och högst 3 milj. kr. om brott begåtts i utövningen av näringsverksamhet. Regleringen har gjorts i 36 kap. 7–10 §§ BrB. Regler om företagsbot finns också i vissa andra lagar.

För att företagsbot skall kunna komma i fråga krävs *dels* att brottsligheten har inneburit ett grovt åsidosättande av de särskilda skyldigheter som är förenade med verksamheten eller annars är av allvarligt slag, *dels* att näringsidkaren inte gjort vad som skäligen kunnat krävas för att förebygga brottsligheten. Företagsbot skall dock inte åläggas om brottsligheten varit riktad mot näringsidkaren eller om det annars skulle vara uppenbart oskäligt.

Företagsbotens funktion är, enligt uttalanden i motiven, rent bestraffande (prop. s. 114, JuU s. 12).

I 1986 års lagstiftningsärende riktades i flera motioner invändningar i rättssäkerhetskänseende mot den föreslagna ordningen. Utskottet (s. 18) kunde emellertid inte instämma i kritiken att förslaget skulle brista i klarhet och förutsägbarhet och strida mot hittills tillämpad lagstiftningsteknik. Enligt utskottets mening var lagstiftningsförslaget väl berett, och lagstiftningstekniken avvek inte heller från de normer som är brukliga i ärenden av sådan central straffrättslig art som det gällde. Någon lagreglering i detalj ansåg utskottet inte tänkbar och heller inte önskvärd. Utskottet ansåg att de enskilda bestämmelserna jämte de uttalanden som gjorts i propositionen och av utskottet borde ge en tillfredsställande ledning för den praktiska tillämpningen.

Utskottet behandlade förra året ett motionsyrkande med samma innebörd som det nu aktuella (bet. JuU 1987/88:32 s. 6 f). Utskottet

fann då i sitt av riksdagen godkända betänkande bl.a. att behovet av den ifrågavarande regleringen var dokumenterat i 1986 års ärende och att inga omständigheter då förelåg eller hade tillkommit som föranledde invändningar i rättssäkerhetskänslighet mot regleringen.

Riksåklagaren (RÅ) anordnade i februari 1989 ett seminarium om företagsbot. Ett trettiotal åklagare, främst statsåklagare och chefsåklagare samt biträdande chefsåklagare, deltog i utbildningen. Frågor om företagsbot tas också upp vid RÅ:s inspektioner. RÅ förhör sig då om åklagarmyndighetens praxis och informerar om företagsbot. Talan om företagsbot har väckts i flera mål under innevarande år men inget av dessa mål har ännu slutligt avgjorts.

Utskottet

Inledning

I detta betänkande behandlar utskottet ett antal motionsyrkanden som rör olika frågor om påföljdssystemet. Det handlar om straffskärpning vid återfall samt om kontraktsvård, villkorligt fängelse och företagsbot.

Straffskärpning vid återfall

Motionerna

I motionerna Ju501 och Ju805 tas upp olika frågor om påföljdsvalet vid vanebrottslighet. Motionärerna anser att möjligheten till straffskärpning vid återfall är alltför begränsad. I motion Ju805 pekas särskilt på att det borde vara möjligt att skärpa straffet i större utsträckning än för närvarande samtidigt som villkorligt medgiven frihet förklaras förverkad. Motionärerna vänder sig också mot möjligheten att låta en tidigare dom på skyddstillsyn omfatta också brott som begåtts efter skyddstillsynsdomen.

Bakgrund

I maj 1988 beslutade riksdagen om nya regler för straffmätning och påföljdsval (prop. 1987/88:120, bet. JuU 45, rskr. 404). De nya reglerna trädde i kraft den 1 januari i år.

De nya reglerna innebär att påföljdsbestämningen skall ske med utgångspunkt i brottets straffvärde. I princip skall den lindrigaste påföljden väljas som i det enskilda fallet är tänkbar med hänsyn till straffskalan för brottet och omständigheterna i övrigt.

Vid återfall i brott gäller enligt 30 kap. 4 § att rätten som skäl för fängelse får beakta att den tilltalade tidigare gjort sig skyldig till brott. Vidare föreskrivs i 29 kap. 4 § brottsbalken (BrB) att rätten vid straffmätningen i skälig utsträckning skall ta hänsyn till om en återfallssituation föreligger om detta förhållande inte kan beaktas tillräckligt genom påföljdsvalet eller genom förverkande av villkorligt medgiven frihet.

I sammanhanget bör också nämnas straffskärpningsregeln i 26 kap. 3 § BrB, som möjliggör ett överskridande av straffmaximum vid vissa fall av återfall i grov brottslighet.

Om den dömda begår nya brott innan påföljden är till fullo verkställd gäller särskilda regler i 34 kap. BrB. Domstolen har att välja på att låta den tidigare påföljden avse också det nya brottet eller att döma särskilt till påföljd för det nya brottet eller att undanröja den tidigare påföljden och döma till gemensam påföljd av annan art. För den som är villkorligt frigiven från fängelsestraff gäller vidare som nyss framgått att hela eller del av den villkorligt medgivna friheten kan förklaras förverkad om han begår nya brott under prövotiden.

Utskottet behandlade liknande motionsyrkanden förra året i sitt betänkande om straffmätning och påföljdsval. Utskottet anslöt sig då till den metod för att tillerkänna återfallets betydelse som föreslogs i propositionen. Som nyss framgått innebär den att det är möjligt att beakta återfallet i tre hänseenden: först genom påföljdsvalet, därefter genom att förverka villkorligt medgiven frihet och slutligen genom att mäta ut ett strängare straff. Utskottet underströk att möjligheterna att skärpa påföljden måste tillämpas så att resultatet av påföljdsbestämningen framstår som rimligt.

Utskottet framhöll vidare att det — om återfallet medfört att domstolen valt en svårare påföljd än som annars skulle ha följt på brottet eller om den har beslutat att förverka villkorligt medgiven frihet — i allmänhet saknas anledning att beakta återfallet också i straffmätningen. Det fanns dock, ansåg utskottet, situationer där också en straffskärpning, jämte förverkande av villkorligt medgiven frihet, kan komma i fråga. Utskottet tänkte då på situationer där av mer eller mindre tillfälliga omständigheter ett förverkande endast kan omfatta en relativt kort straffåterstod eller fall där någon gjort sig skyldig till upprepade återfall i allvarlig brottslighet som grov misshandel och grov stöld. I sådana situationer fann utskottet det naturligt att domstolarna genom straffmätningen markerar det allvar med vilket samhället ser på sådan brottslighet.

Överväganden

De frågor som tas upp i motionerna Ju501 och Ju805 om straffskärpning vid återfall prövades av riksdagen så sent som förra året med anledning av propositionen om straffmätning och påföljdsval. Den lagstiftning som då antogs har ännu inte varit gällande ett helt år. Mot den bakgrunden och då utskottet inte heller eljest finner anledning ändra sina då gjorda ställningstaganden avstyrker utskottet bifall till motionerna Ju501 och Ju805 i aktuella delar.

Enligt utskottets mening saknas det vidare anledning att göra ett sådant uttalande som begärs i motion Ju805 om att fängelse skall vara normalpåföljd vid återfall i brott efter en dom på skyddstillsyn. Också frågan om påföljd i dessa situationer bör avgöras efter en prövning i

enlighet med de riktlinjer som lades fast i det nyssnämnda ärendet. Utskottet avstyrker alltså bifall också till motion Ju805 i här behandlad del.

1989/90:JuU8

Kontraktsvård vid sexualbrott m.m.

Motionen

I motion Ju821 begärs ett lagförslag om kontraktsvård vid sexualbrott och grova misshandelsbrott.

Bakgrund

Kontraktsvård är en påföljdsform som infördes den 1 januari 1988 (prop. 1986/87:106, bet. JuU 32, rskr. 279). Kontraktsvård är en kvalificerad form av skyddstillsyn och ersätter alltså ett fängelsestraff. Den tar sikte på fall där det kan antas att missbruk av beroendeframkallande medel eller något annat särskilt förhållande som påkallar vård eller behandling har bidragit till att någon begått brott.

När det gäller tillämpningsområdet för kontraktsvård uttalade utskottet i sitt av riksdagen godkända betänkande att det fanns flera skäl som talade mot en begränsning till endast missbrukare. Det kan, ansåg utskottet, även finnas andra kategorier där förhållandena är sådana att vård eller annan behandling är påkallad, t.ex. då ett begånget brott står i samband med ett psykiskt insufficienstagande men detta inte är så allvarligt att slutet psykiatrisk vård kommer i fråga. Utskottet utgick dock från att bestämmelserna skulle få tillämpning främst beträffande alkohol- och narkotikamissbrukare och endast i undantagsfall beträffande andra grupper.

År 1988 meddelades 357 domar på kontraktsvård. Av dessa avsåg 24 misshandel och fem sexualbrott.

Inom kriminalvården har under senare år bedrivits en försöksverksamhet i syfte att finna lämpliga behandlingsmetoder för män som gjort sig skyldiga till övergrepp på kvinnor och barn. Slutsatsen av försöksverksamheten blev att det är befogat med särskilda behandlingsinsatser inom kriminalvården för sådana män.

Kriminalvårdsverket har i sin anslagsframställning för budgetåret 1990/91 begärt medel bl.a. för 2,5 tjänster som psykolog för behandlingsverksamhet för män dömda för övergrepp på kvinnor och barn samt för utbildningsinsatser för den kriminalvårdspersonal som arbetar med sådana män.

Utskottet har vid flera tillfällen (se senast bet. JuU 1987/88:31 s. 22 ff) understrukit vikten av att man i rehabiliterande syfte söker utveckla metoder för särskilda insatser för de grupper av män som dömts för olika former av våldsbrott mot kvinnor. Utskottet har därvid ställt sig positivt till den nyssnämnda försöksverksamheten. Dock har utskottet av principiella skäl tagit avstånd från tanken på införande av en straffpåföljd som skulle kunna innebära ett obligatoriskt vårdprogram för de berörda till fängelse dömda männen.

Vid riksdagsbehandlingen förra året uttalade utskottet att det är angeläget att försöksverksamheten med behandling av personer som dömts för misshandel och sexualbrott vidareutvecklas och att det då är viktigt att all personal har en tillräcklig insikt i det arbete som bedrivs. Detta gav riksdagen som sin mening regeringen till känna.

Överväganden

Utskottet vill här först konstatera att kontraktsvård tillämpas i viss om än ringa omfattning när det är fråga om sexualbrott eller misshandelsbrott. Enligt utskottets mening är denna praxis väl förankrad i förarbetena till lagstiftningen. Ett riksdagsbeslut syftande till en utvidgning av tillämpningsområdet är enligt utskottets mening inte aktuellt för närvarande; härför krävs en längre tids tillämpning av de nya reglerna och en utvärdering av dem. Utskottet avstyrker således bifall till motion Ju821 i här behandlad del.

Utskottet vill dock i detta sammanhang ånyo understryka vikten av behandlingsinsatser för män som dömts för övergrepp på kvinnor och barn. En grundläggande princip måste dock vara — som utskottet tidigare framhållit — att behandling under ett fängelsestraff är frivillig. Detsamma gäller för övrigt vid kontraktsvård. En grundförutsättning för den påföljden är ju att gärningsmannen förklarar sig beredd att undergå den planerade behandlingen. Utskottet anser för sin del, bl.a. mot bakgrund av resultatet av den tidigare nämnda utvärderingen av försöksverksamheten med behandling av män som dömts för våldsbrott och sexualbrott, att det är angeläget att behandlingsverksamhet av här aktuellt slag prioriteras inom anstaltsvården. Utskottet vill här slutligen erinra om riksdagens tillkännagivande förra året om angelägenheten av att behandlingsverksamheten utvecklas m.m. Utskottet förutsätter att kriminalvårdsverkets anslagsframställning för budgetåret 1990/91 prövas mot bakgrund av riksdagens då gjorda uttalande.

Villkorligt fängelse

Motionerna

I motion Ju805 yrkas att villkorlig dom skall ersättas med villkorligt fängelse. Motionärerna konstaterar att en villkorlig dom ofta uppfattas som ett frikännande. Den villkorliga domen bör därför bytas ut mot ett villkorligt anstånd av straffverkställigheten, villkorligt fängelse.

I motionerna Ju501 och Ju808 begärs att villkorligt fängelse skall införas vid kontraktsvård. En sådan ordning skulle förstärka den allmänpreventiva effekten av påföljden samtidigt som det görs helt klart för den dömda vad som blir effekten av ett avbrutet vårdkontrakt.

Villkorlig dom innebär att den dömda ställs under prövning för en tid av två år. Om den dömda missköter sig, t.ex. genom att begå nya brott, kan den villkorliga domen undanröjas och ny påföljd av annan art dömas ut.

Som ovan framgått är kontraktsvård en specialform av skyddstillsyn. Också en dom på skyddstillsyn kan undanröjas och ny påföljd dömas ut om den dömda missköter sig. Vid kontraktsvård gäller särskilt att om den planerade behandlingen i avgörande grad bidragit till att påföljden bestämts till skyddstillsyn skall i domslutet anges hur långt fängelsestraff som skulle ha ådömts, om fängelse i stället hade valts som påföljd. En prövning av fängelsestraffets längd skall dock göras i samband med ett undanröjande.

Frågan om villkorligt fängelse har behandlats av riksdagen vid flera tillfällen under senare år. Sålunda var frågan aktuell både i ärendet om kontraktsvård år 1987 och i ärendet om straffmätning och påföljdsval år 1988.

Utskottet anslöt sig i 1987 års ärende till bedömningen i propositionen att villkorligt fängelse inte borde införas som en självständig påföljd i brottbalkens påföljdssystem, vare sig med eller utan kombination med kontraktsvård. Skälen härför var flera. Utskottet ansåg att det var svårt att bortse från de olägenheter som det skulle innebära att införa villkorligt fängelse som en självständig frivårdspåföljd. Riskerna var påtagliga för att frivårdssystemet skulle bli svårhanterligt om villkorligt fängelse infördes utan att villkorlig dom och skyddstillsyn samtidigt avskaffades. Utskottet pekade också på att det fanns risk för en ojämn och varierande praxis inom ramen för ett frivårdssystem med dessa olika påföljdsvarianter. Utskottet ifrågasatte slutligen om införandet av villkorligt fängelse — en reform av ett relativt begränsat slag — kunde motivera ett så pass kraftigt ingrepp i påföljdssystemet och lagstiftningen i övrigt som det skulle vara frågan om.

När utskottet förra året på nytt behandlade frågan hänvisade utskottet till 1987 års ställningstagande och avstyrkte bifall till de då aktuella motionerna.

I 1987 års ärende påpekade utskottet också att den rådande ordningen med angivandet av det tänkta fängelsestraffets längd innebär att den dömda på ett mer påtagligt sätt än eljest vid skyddstillsyn blir medveten om det latent straffhot som vilar över honom.

Kriminalvårdsstyrelsen har vid sina uppföljningar av kontraktsvården funnit att omkring en tredjedel av domarna undanröjs inom en tolv månadersperiod från domen. I flertalet fall sker undanröjandet på grund av att behandlingsplanen inte följts.

Överväganden

Utskottet har tidigare tagit avstånd från tanken på att ersätta villkorlig dom med villkorligt fängelse. De skäl som utskottet då anfört för sitt ställningstagande har alltjämt giltighet. Utskottet avstyrker bifall till motion Ju805 i denna del.

Också frågan om villkorligt fängelse vid kontraktsvård har prövats tidigare. Inte heller här ser utskottet någon anledning att frångå sin tidigare ståndpunkt. Utskottet vill tillägga att den pedagogiska effekt som motionärerna vill åstadkomma torde uppnås också med gällande regler. Utskottet avstyrker bifall till motionerna Ju501 och Ju808 i här behandlade delar.

Företagsbot

Motionen

I motion Ju804 begärs att sanktionen företagsbot skall avskaffas. Som skäl härför anförs dels att lagstiftningen strider mot elementära rättssäkerhetskrav, dels att den inte tillämpas.

Bakgrund

Företagsbot, som är en särskild rättsverkan av brott, är en ekonomisk sanktion som innebär att ett företag i vissa fall kan åläggas att betala en bot om lägst 10 000 kr. och högst 3 milj. kr. om brott begåtts i utövningen av företagets näringsverksamhet.

Företagsbotens funktion är enligt uttalande i motiven rent bestraffande.

När propositionen om företagsbot behandlades i riksdagen (prop. 1985/86:23, bet. JuU 13, rskr. 110) var frågor rörande rättssäkerheten i den föreslagna ordningen föremål för diskussion med anledning av flera motioner. Utskottet fann i sitt av riksdagen godkända betänkande bl.a. att utskottet inte kunde instämma i den framförda kritiken att förslaget skulle brista i klarhet och förutsägbarhet och strida mot hittills tillämpad lagstiftningsteknik. Enligt utskottets mening var förslaget väl berett, och lagstiftningstekniken avvek inte från de normer som var brukliga i ärenden av central straffrättslig art.

Utskottet behandlade förra året ett liknande motionsyrkande som det nu aktuella.

Utskottet fann då i sitt av riksdagen godkända betänkande (JuU 1987/88:32 s. 6 f) bl.a. att behovet av den ifrågavarande regleringen var dokumenterat i 1986 års ärende och att inga omständigheter då förelåg eller hade tillkommit som föranledde invändningar i rättssäkerhetskänslor mot regleringen.

RÅ har under senare tid i olika sammanhang tagit upp frågor om företagsbot. Bl.a. har ett seminarium om sanktionen anordnats och frågor om företagsbot tas upp vid RÅ:s inspektioner. Talan om företagsbot har väckts i flera mål under innevarande år men inget av dessa mål har ännu slutligt avgjorts.

När utskottet nu ånyo behandlar frågan om upphävande av lagstiftningen om företagsbot vill utskottet hänvisa till sitt ställningstagande förra året. Utskottet kan inte se någon anledning att frångå det — tvärtom har behovet av lagstiftningen ytterligare dokumenterats genom att talan om företagsbot väckts i flera mål under det gångna året. Utskottet avstyrker bifall till här behandlad del av motion Ju804.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *straffskärpning vid återfall*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Ju501 i denna del (yrkande 6) och motion 1988/89:Ju805 i denna del (yrkande 8),
res. 1 (m. fp. c)
2. beträffande *skyddstillsyn vid återfall*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Ju805 i denna del (yrkande 7),
res. 2 (m)
3. beträffande *kontraktsvård vid sexualbrott m.m.*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Ju821 i denna del (yrkande 12),
res. 3 (vpk)
4. beträffande *villkorligt fängelse i stället för villkorlig dom*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Ju805 i denna del (yrkande 6),
res. 4 (m)
5. beträffande *villkorligt fängelse vid kontraktsvård*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Ju501 i denna del (yrkande 3) och motion 1988/89:Ju808 i denna del (yrkande 14),
res. 5 (fp. c, vpk)
6. beträffande *företagsbot*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Ju804 i denna del (yrkande 1),
res. 6 (fp. c)

Stockholm den 7 november 1989

På justitieutskottets vägnar

Britta Bjelle

Närvarande: Britta Bjelle (fp), Lars-Erik Lövdén (s), Ulla-Britt Åbark (s), Jerry Martinger (m), Birthe Sörestedt (s), Bengt-Ola Rytter (s), Göthe Knutson (m), Eva Johansson (s), Björn Ericson (s), Göran Ericsson (m), Berith Eriksson (vpk), Kent Lundgren (mp), Sigrid Bolkéus (s), Ingegerd Wärnersson (s), Kjell-Arne Welin (fp), Kjell Ericsson (c) och Gunilla André (c).

1. Straffskärpning vid återfall (mom. 1)

Britta Bjelle (fp), Jerry Martinger (m), Göthe Knutsson (m), Göran Ericsson (m), Kjell-Arne Welin (fp), Kjell Ericsson (c) och Gunilla André (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 10 som börjar med "De frågor" och slutar med "aktuella delar" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening bör utgångspunkten för påföljdsregleringen vid återfall vara att det skall vara en försvårande omständighet att ha återfallit i brott. De nuvarande reglerna tillåter, anser utskottet, inte ett tillräckligt hänsynstagande till återfallet vid straffmätningen.

I propositionen om straffmätning och påföljdsval uttalade justitieministern sålunda att bestämmelsen om straffskärpning vid återfall inte är avsedd att medföra en mer allmän straffskärpning vid återfall utan en sådan straffskärpning bör endast komma i fråga i sådana fall där återfallssituationen framstår som särskilt anmärkningsvärd. Förutom återfall i synnerligen allvarlig brottslighet förklarade justitieministern sig avse bl.a. upprepad och vanemässig grov tillgreppsbrotslighet. Med allvarlig brottslighet åsyftas enligt propositionen att straffvärdet för såväl den gamla som den nya brottsligheten är minst ett års fängelse.

Denna reglering innebär att möjligheterna till straffskärpning är alltför begränsade. Det är nämligen förhållandevis sällsynt att så långa fängelsestraff som ett års fängelse döms ut. Utskottet anser att hänsyn till återfallet skall kunna tas även om straffvärdet för brottsligheten understiger fängelse i ett år.

Likaså bör det vara möjligt att förverka villkorligt medgiven frihet i större utsträckning än vad som nu är fallet. Det bör heller inte som nu vara näst intill uteslutet att skärpa straffet när villkorligt medgiven frihet förverkas.

Sammanfattningsvis anser utskottet att den nuvarande regleringen inte möjliggör tillräckligt effektiva reaktioner vid återfall i brott. Regeringen bör således få i uppdrag att utarbeta förslag till lagändringar i linje med vad som ovan anförts. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *straffskärpning vid återfall*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Ju501 i denna del (yrkande 6) och motion 1988/89:Ju805 i denna del (yrkande 8) som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

2. Skyddstillsyn vid återfall (mom. 2)

Jerry Martinger, Göthe Knutson och Göran Ericsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 10 med "Enligt utskottets" och slutar på s. 11 med "behandlad del" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets synsätt bör varje brott i princip leda till en särskild reaktion. Det bör således inte ifrågakomma att utan vidare låta en tidigare dom på skyddstillsyn omfatta nya brott som begåtts efter skyddstillsynsdomen. I stället bör i sådana lägen domen på skyddstillsyn normalt undanröjas och ett gemensamt fängelsestraff dömas ut. Regeringen bör lägga fram förslag för riksdagen med den här angivna inriktningen beträffande påföljdsvalet vid återfall efter dom på skyddstillsyn.

Vad utskottet nu med anledning av motion Ju805 uttalat bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *skyddstillsyn vid återfall*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Ju806 i denna del (yrkande 7) som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

3. Kontraktsvård vid sexualbrott (mom. 3)

Berith Eriksson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 12 som börjar med "Utskottet vill här" och slutar med "behandlad del" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill här först konstatera att kontraktsvård tillämpas i viss om än ringa omfattning när det är fråga om sexualbrott eller grova misshandelsbrott. Denna praxis kan visserligen sägas stå i överensstämmelse med uttalanden i förarbetena till lagstiftningen. Utskottet anser emellertid att erfarenheter som redovisats efter införandet av kontraktsvårdspåföljden tydligt pekar på att vård just vid här aktuell brottslighet är en särskilt lämplig reaktion som är ägnad att förebygga fortsatt brottslighet av samma slag. Mot den bakgrunden anser utskottet att möjligheten att utdöma kontraktsvård i dessa fall bör utvidgas. Regeringen bör snarast lägga fram ett förslag härom för riksdagen.

Vad utskottet nu anfört med anledning av motion Ju821 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *kontraktsvård vid sexualbrott*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Ju821 i denna del (yrkande 12) som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

4. Villkorligt fängelse i stället för villkorlig dom (mom. 4)

Jerry Martinger, Göthe Knutson och Göran Ericsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 13 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "denna del" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att bl.a. utvecklingen av brottsligheten gör det nödvändigt att på ett tydligare sätt markera att en villkorlig dom innebär

ett villkorat straff. En ordning som den nuvarande där den villkorliga domen av både allmänheten och den dömde ofta uppfattas som ett frikännande är i längden inte acceptabel. Villkorlig dom bör därför bytas ut mot dom på villkorligt fängelse med innebörden att ett fängelsestraff utdöms men anstånd med straffverkställigheten medges. Härigenom görs det klart att fängelsestraffet måste avtjänas vid fortsatt misskötsamhet.

Regeringen bör snarast lägga fram ett förslag för riksdagen om villkorligt fängelse. Detta bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *villkorligt fängelse i stället för villkorlig dom*
att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Ju805 i denna del (yrkande 6) som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

5. Villkorligt fängelse vid kontraktsvård (mom. 5)

Britta Bjelle (fp), Berith Eriksson (vpk), Kjell-Arne Welin (fp), Kjell Ericsson (c) och Gunilla André (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 14 som börjar med "Också frågan" och slutar med "behandlade delar" bort ha följande lydelse:

Utskottet har i dag uppfattningen att tiden nu är mogen att pröva en ordning där vissa av frivårdspåföljderna förenas med ett villkorligt fängelsestraff; i första hand gäller detta kontraktsvård. Genom en sådan ordning framförs ett klart och entydigt budskap att den ådömda påföljden utgör ett förtroende som visas den dömde och han får en påtaglig påminnelse härom genom det latent straffhot som det villkorliga fängelset innebär. Samtidigt bör just straffhotet kunna utgöra ett stöd för den dömde när det gäller att genomföra vårdprogrammet. Utskottet anser vidare att det finns anledning att ifrågasätta det rimliga i att satsa resurser på ett nytt rättsligt förfarande vid misskötsamhet, särskilt som detta innebär en ej önskvärd tidsförskjutning mellan konstaterad misskötsamhet och det att kontraktsvårdspåföljden ersätts med ett fängelsestraff.

Sammantaget leder det anförda utskottet till att förorda en ordning med villkorligt fängelse vid kontraktsvård. Regeringen bör få i uppdrag att snarast lägga fram ett sådant förslag för riksdagen. Detta bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 5 bort ha följande lydelse:

5. beträffande *villkorligt fängelse vid kontraktsvård*
att riksdagen med anledning av motion 1988/89:501 i denna del (yrkande 3) och motion 1988/89:Ju808 i denna del (yrkande 14) som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

6. Företagsbot (mom. 6)

1989/90:JuU8

Britta Bjelle (fp), Kjell-Arne Welin (fp), Kjell Ericsson (c) och Gunilla André (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 15 som börjar med "När utskottet" och slutar med "motion Ju804" bort ha följande lydelse:

Förslaget till lag om företagsbot utsattes för mycket hård kritik vid lagrådsgranskningen år 1985. Kritiken riktade in sig på lagtextens oklara och alltför öppna formuleringar, som mer eller mindre gav den karaktär av ramlagstiftning. Enligt utskottets mening togs inte tillräcklig hänsyn till lagrådets synpunkter vid riksdagsbehandlingen, och lagstiftningen kom alltså att präglas av en teknik som inte är godtagbar på straffrättens område. Det var alltså möjligt att förutse betydande svårigheter vid regeltillämpningen redan vid förslagens antagande. Detta gällde både i fråga om gränserna för tillämpningsområdet och i fråga om de skönmässiga bedömningar som domstolen i varje enskilt fall måste göra.

Utskottet anser med hänvisning till vad som nu anförts att lagstiftningen om företagsbot inte kan anses uppfylla elementära rättssäkerhetskrav och förordar att den upphävs. Ett förslag härom bör snarast läggas fram för riksdagen. Detta bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 6 bort ha följande lydelse:

6. beträffande *företagsbot*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Ju804 i denna del (yrkande 1) som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

